

Týðandi og avgerandi landsfundur

Oddagrein

LANDSFUNDURIN hjá Javnaðarflokkinum í vikuskiftinum er tann týðningarmesti hjá flokkinum í mong ár. Somuleiðis er hann rættiliga avgerandi fyri lagnum floksins í komandi tíðum. Harafturat hevur landsfundurin avgerandi týðning fyri støðuna hjá vanligu færoyinginum í teimum kreppuraktu Føroyum.

FLOKKURIN hjá færoysku arbeidararørsluni var fyrri einum eyðmýkjandi tapi á lægtingsvælinum síðsta summar. Frammanundan hevði vánaligt politiskt handalag skumpað ein stóran part av faglugu leiðslunum úr flokkinum. Kjarnuveljari floksins kendi ikki flokkin aftur og setti kross við aðrar flokkar. Serliga við javnaðarfólkini á listunum hjá Verkamannafylkingini.

ÚRSULTIÐ varð, at flokkurin misti helvtina av atkvæðunum og helvtina av lægtingslimunum. Hetta var eitt slíkt misálit á leiðsluna í flokkinum, at hon beinanvegin átti at havt kallað inn til ein eykaaðalfund. Á tí fundinum kundi floksleiðslan spurt, um flokkurin framvegis hevði álit á henni. Um ikki, átti hon at havt lagt frá sær og latið nýggjar, yngri kreftir komið framat.

NÓGVAR orsøkir vóru til stórtapið. Orsøkirnar skulu ikki greinast á hesum stað, tí um hetta kunnu skrivast heilar ritgerðir. Samanumtikið góðtók veljarin hvørki búskapar-, fiskivinnu-, arbeidsmarknaðar- ella heilsupolitikkinn. Men fyrst og fremst góðtók kjarnuveljarin ikki almannapolitikkinn hjá tásitandi landsstýri. Tað, at Verkamannafylkingin fekk so stóra undirtøku í hævudsstaðnum, var fyrst og fremst vegna vánaligan og vantandi sosialpolitikk hjá Javnaðarflokkinum.

HETTA má flokkurin gera sær greitt, nú hann á landsfundinum skal víðgera tann færa politikkinn og stinga út í kortið ein komandi javnaðarpolitikk. Vit hava framvegis eina búskaparkreppu og framvegis rekur hart á kikin. Mangir færoyingar hava slept vónini. Nógva heim liggja í skeljum vegna arbeiðsloysi ella minkandi inntøku.

ÚR hesum veruleika má Javnaðarflokkurin víðgera og avgera bæði vinnuliga politikkinn og sosialpolitikkinn í komandi tíðum. Men landsfundurin má eisini hyggja inn eftir - taka í egnan barm og ásanna síni mistøk.

ALT bendir í lätuni á, at tvey uppskot eru til formann í Javnaðarflokkinum. Bæði Marita Petersen og Jóannes Eidesgaard hava stóra undirtøku millum veljararnar í sínum valdøðum, men tey hava eisini bæði tvey ábyrgdina av tí politikki, sum veljarin 7. juli í fjør gav eitt dygt misálit.

SPURNINGURIN er, hvør av teimum - ella um onkur heilt annar - kann samla flokkin aftur. Men tað er ikki nóg mikið at samla flokkin. Tað er eisini neyðugt at skapa sær álit aftur í fækræsluni og millum kjarnuveljarar floksins. Hetta er neyðugt, um tað skal ganga frægarar á komandi lægtingsvali. Og uttan undirtøku á einum vali, ja, so verður eingin javnaðarpolitikkur á lægtingi ella í bý- og bygdaráðum.

TÍ er landsfundurin kanska ein tann mest avgerandi í floksins søgu. Tí, eitt kunnu vit javnaðarfólk - og størst parturin av Føroya fólk - semjast um: javnaðarpolitikkurin hevur verið tann hollasti hjá vanligu færoyinginum. Tað er henda stevnan, sum hevur skapað Føroya fólk javnbjóðis lívskor og -møguleikar, trivnað, frælsi og lívsdygd.

GÓÐAN LANDSFUND!

Sosialurin

viðmerking

Kunnu vit vænta nakra nýhugsan í ALS?

Tá vit í 1992 finga okkara Arbeiðsloysisskipan, var tað fyrst og fremst og tí, at vit knappliga høvdu samfelagstrupulleikan arbeiðsloysið inni á okkum. Enn einaferð máttu vit sanna orðini um, at tað er neyðin, sum lærir ta naknu kvinnuna at spinna.

Tí hóast øll londini rundan um okkum høvdu fingið arbeiðsloysisskipanir, so hildu vit færoyingar, at arbeiðsloysið bert rakti grannalondini og ikki okkum, og tí høvdu vit ikki fyrri neyðuni at seta slíka skipan á stovn.

Ikki tí, við millumbilum høvdu politisku flokkarnir og tað serliga javnaðarflokkurin havt uppskot frammi um eina slíka skipan, tó uttan at hetta fekk politiska undirtøku. Sjálvandi tí, at hesi uppskot bert komu frá flokkinum, sum søtu í andstøðu.

Men hetta eydnaðist, so lægi tað ljóðar, samgonguni millum javnaðarflokkinn og fólkaflokkinn, og skipanin sá dagsins ljós í byrjanini av 1992. Tá skolaðu hóttaföllini inn yvir okkum, og skarin av arbeiðsleysum gjordist bert longri og longri. Vit finga hesa skipan, tí vit ikki longur kundu skúgva trupulleikan frá okkum. Nú var tað ikki longur bert grannin, sum hevði henda samfelagstrupulleika, men sannliga eisini vit sjálvi.

Nú er so vanligt, at annarhvor maður tíðliga og seint hyggur í hetta vælsignaða bakkspeglid. Men tað skerst ikki burtur, at skipanin kom, tá hon minst av øllum skuldi komið. Hon kom frá føðing av undir eitt ógjølig figgarligt og umsitargligt trýst, so byrjaði kundi ikki undir truplari umstøðum.

Tí er tað, at tað undrar okkum, hví okkara politikarar ikki søu tað neyðuga í hesi skipan longu í 70'um ella 80'um. Tá var einki arbeiðsloysi, so skipanin hevði tá havt møguleika til rættiliga at styrkt seg figgarliga til at tikið tøk.

Men so var ikki. Tá var kanska ikki so populært at tosa um eitt komandi arbeiðsloysi, tí tá høvdu

okkara politikarar aðrar dreymar enn hesa jammurstöðu, vit nú endaðu í.

Men orsøkin tí, at eg helt tað kanska hevði verið áhugavert at birt upp undir eitt kjak um arbeiðsloysisskipanina, var ikki so nógva tað, sum hent er, men meira um, hvat víðari skal henda.

Nú hevur skipanin fingið nýggjan stjóra, og vit eru uttan íva mong, sum vænta, at nú kemur nakad av nýhugsan við inn í myndina. Stjórin hevur í øllum førum áður gjørt art við seg, tá kanska serliga um tað, sum aðrir hava gjørt, so nú verður spennandi at siggja, hvat nýhugsanin verður.

Tí vil eg her stutt siga eitt sindur um tað, sum eg meti verður neyðugt at taka stig til.

Lat okkum fyrst taka veruleikan fram. Í fjør vórðu útgjoldnar 170 mill. kr. frá ALS til ca. 3.000 arbeiðsleys. Hetta verður figgjað yvir inngjöld (2,75%) frá bæði lønmótakarum og arbeiðsgevarum. Harafturat hava vit so í ár jattað 50 mió. kr. yvir figgarlógina. So hvussu vit annars venda og snara spurninginum, so er inngjaldið meira ella minni figgjað yvir skattin, ella í hvussu er, er effektin tann sama.

Spurningurin, eg kundi hugsad mætt at sett, er, um vit nú siggja nakad liggja eftir av hesum pengum. Endamálið við

øllum jattunum á figgarlógini er, at vit siggja eitt ávíst virksemi ella eina ávísa fløgu fyri jattanina. Men hvat siggja vit av hesum nógva milliónunum frá ALS?

Sjálvandi vil onkur siga, at tær fara jú til arbeiðsleys. Gamaní, og tað er teimum sanniliga vælunt, men kundu vit ikki verið eitt sindur meira kreativir viðvíkjandi hesum útgjöldunum.

Hondina á hjartað.

Stýrið fyrn ALS hevur frá byrjan av verið ótrúliga fantasileyst til at komið við uppskotum um, hvussu vit fyrst kundu geva teimum arbeiðsleysu eitt meira innihaldsríkt lív, men eisini til, at landið ella samfelagið fekk ein ágóða av hesum milliónunum.

Passivar veitingar geva snøgt sagt onga meining nakrastáðin, men allarminst í einum landi, har ein hópur av uppgávum í dag liggja á láni. Svend Aukén, umhvørvismálaráðharri, hevur í Danmark mælt til, at tey arbeiðsleysu verða sett til ymiskt »grønt« arbeiði, tí eitt reint umhvørvir tænar allari tjóðini. Hvat kundu vit so funnið uppá?

Hetta eigur ikki at verða skilt sum tað ikki er ein vilji til at stuðla teimum arbeiðsleysu, men meira sum ein roynd til at fáa eitt perspektiv inn í ALS.

Tað átti at verið so, at

eingin veiting frá ALS og eingin veiting frá Almannastovuni til fólk, sum eru rakt av arbeiðsloysi, varð givin, uttan at eitt arbeiðstilboð fylgdi við. Orsøkin til at fólk venda sær til ALS er jú tann, at tey einki arbeiðstilboð fáa og tí hava stuðulin fyrri neyðuri. Men hví so ikki geva teimum eitt arbeiðstilboð?

Tað hevði gjørt tann annars gráa veruleikan hjá teimum arbeiðsleysmunandi meira innihaldsríkan, umframt at vit kundu fingið gjørt nakrar landsumfatandi ábøtur á okkara land. Ábøtur, sum koma landinum, fólkunum og okkara eftirkomarum til góðar.

Væl veit eg, at hetta ikki basir arbeiðsloysinum, men tað má væl vera loyvt at hugsa konstruktivt.

So vónandi fer nýggi stjórin at boða okkum frá, hvat hansara áskoðan er á hesi viðurskifti. Tað hevði eisini verið áhugavert at hoyrt, hvat aðrir politiskir flokkar hava av áskoðan á hetta mál. T.d. Verkamannafylkingin, sum jú segðist at vilja fara út á barrikadurnar til frama fyrri tey arbeiðsleysu. Teir hava væl ikki eisini bert hugsad sum stýrið um passivar veitingar.

Hvat kundu vit ikki við hesum milliónum avrikað innan t.d. ferðamannavinnu, umhvørvir og landbúnaðin?

Arbeiðstíðin hjá tí arbeiðsleysa kann verða ásett út frá tí galdandi arbeiðslønini, sum er. Tá nú umboð fyri fakfeløg og umboð fyri arbeiðsgevarar sita í stýrinum, so átti tað at borið til, at arbeiðið ikki varð tikið frá tí etableraða arbeiðsmarknaðinum.

Men fyrsta stigidið má so verða, at stjórn og stýrið fyrri ALS taka spurningin upp í álvara og ikki bert soleiðis hinni. Eg veit væl, at onkur roynd er gjord, men tað rættvísger ikki, at einki víðari og meira strukturerað hendir.

Mín hugsan hevur so ongantíð verið, at ALS bert skuldi gera ein fordeilingsskipan.

Kunnu vit vænta nýhugsan?

Jóannes Eidesgaard,
landsstýrismaður